

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Viet Thanh Nguyen

SIMPATIZANTUL

Traducere din limba engleză și note
de Tatiana Dragomir

EDITURA
ART

CAPITOLUL 1

Sunt un spion, un agent sub acoperire, o fantomă, un om cu două fețe. Poate că nici nu e de mirare că sunt și un om cu două minți. Nu că aș fi vreun mutant neînțeles dintr-o carte de benzi desenate sau dintr-un film de groază, deși unii așa m-au tratat. Pur și simplu pot să privesc orice problemă din ambele perspective. Există momente în care mă măgulesc singur, spunându-mi că ăsta este un talent și, deși e drept că trece drept unul minor, este poate singurul talent pe care îl posed. Alteori, când mă gândesc că nu pot să privesc lumea decât în acest fel, mă îndoiesc că această ciudățenie a mea s-ar putea într-adevăr numi talent. Fiindcă în definitiv talentul este un lucru pe care îl folosești tu, nu ceva ce se folosește de tine. Talentul pe care nu poți să *nu-l* folosești, talentul care te posedă, acela, trebuie să mărturisesc, poate fi primejdios. Dar în luna cu care începe această confesiune, felul acesta al meu de a privi lumea îmi părea încă mai degrabă o virtute decât o primejdie, și tocmai așa se insinuează unele primejdii.

Luna despre care este vorba era cea mai crudă dintre luni, aprilie. Era luna în care un război care dura de foarte multă vreme avea să-și piardă suflul, așa cum se întâmplă cu toate războaiele. Era o lună care a însemnat

totul pentru toți oamenii din mica noastră bucată de lume, dar nimic pentru majoritatea oamenilor din restul lumii. Era o lună care a însemnat atât sfârșitul unui război, cât și începutul unei perioade de... ei bine, „pace“ nu ar fi tocmai cel mai potrivit cuvânt, nu-i așa, stimate domnule Comandant? Era o lună în care eu am așteptat sfârșitul războiului în spatele zidurilor care împrejmuiau vila în care locuiam de cinci ani, zidurile acelea încununate cu cioburi de sticlă cafenie scânteietoare și cu sârmă ghimpată ruginită. Aveam în vila aceea o cameră a mea, așa cum am o cameră a mea și în lagărul dumneavoastră, domnule Comandant. Desigur, termenul cel mai potrivit pentru camera mea de aici ar fi „izolator“, iar în locul menajerei care venea să-mi facă în fiecare zi curățenie la vilă, aici dumneavoastră mi-ați dat un gardian cu față de copil, care nu-mi face curățenie deloc. Dar nu mă plâng. Condiția esențială pentru a putea scrie această confesiune este intimitatea, nu curățenia.

În vila Generalului mă bucuram de suficientă intimitate noaptea, dar nu aveam în schimb deloc intimitate în timpul zilei. Eram singurul dintre ofițerii Generalului care locuia în casa lui, singurul celibatar dintre toți oamenii lui și ajutorul lui cel mai de încredere. Dimineața, înainte de a-l conduce cu mașina până la birou, care nu era departe, luam micul dejun împreună, analizând rapoarte pe capătul mesei din lemn de tec din sufragerie, în timp ce la celălalt capăt soția lui supraveghea un cvartet bine ținut în frâu format din copiii lor în vârstă de optsprezece, șaisprezece, paisprezece și doisprezece ani, cu un scaun lăsat gol pentru fiica lor care studia în America.

Poate că nu toată lumea se temea de sfârșitul războiului, dar Generalul avea destulă minte cât s-o facă. Era un vechi combatant, un bărbat suplu, cu o ținută foarte frumoasă, care chiar își câștigase numeroasele medalii pe merit. Nu avea decât nouă degete la mâini și opt la picioare, întrucât trei degete îi fuseseră retezate de gloanțe și șrapneluri, dar numai familia și câțiva confidenți de-ai lui aveau știință despre cum arăta piciorul lui stâng. Nici una dintre ambițiile lui nu fusese cu adevărat zădărnicită, cu excepția poate doar a celei de a-și procura o sticlă de vin de Bourgogne excelent și de a o bea împreună cu tovarăși care să știe că în vin nu se pun cuburi de gheață. Generalul era un epicurian și un creștin. În această ordine. Un om credincios care credea în gastronomie și în Dumnezeu, în soția și în copiii lui, în francezi și în americani. Din punctul lui de vedere, tutela pe care ne-o ofereau aceștia era de departe preferabilă celei oferite de alți Svengali¹ străini, și anume de către Karl Marx, V.I. Lenin și președintele Mao, care parcă îi hipnotizaseră pe toți frații noștri din nord și pe unii dintre cei din sud. Nu că Generalul ar fi citit scrierile vreunuia dintre acești înțelepți! Asta era treaba mea, în calitate de aghiotant și ofițer inferior de informații: să-i furnizez idei copiate de aici, de colo despre, de pildă, *Manifestul Comunist* sau *Cărticica roșie* a lui Mao. După aceea era treaba lui să găsească prilejul de a-și pune în valoare cunoștințele despre filozofia inamicului. Preferata lui era întrebarea lui Lenin, pe care o trântea ori

---

¹ Aluzie la personajul negativ cu acest nume din romanul *Trilby* (1895) al scriitorului George du Maurier, personaj care reușea să domine, să manipuleze și să exploateze celelalte personaje.

de câte ori era cazul: Domnilor, spunea el, bătând în masa respectivă cu articulațiile pumnului lui, ascuțite ca niște diamante, *ce-i de făcut?* A-i spune Generalului că de fapt întrebarea aceasta fusese folosită prima oară de Nikolai Cernîșevski¹ în titlul romanului său părea lipsit de relevanță. Câți își mai aduc aminte astăzi de Cernîșevski? Cel care conta era Lenin, omul de acțiune care își însușise această întrebare.

Așadar, în acel aprilie, cel mai întunecat dintre toate, pus în fața întrebării „ce-i de făcut?“, Generalul care întotdeauna găsea ceva de făcut n-a mai reușit să facă la fel. Omul care avea încredere în *la mission civilisatrice*² și în „soluția americană“ a fost și el în sfârșit atins de viermele neîncrederii. Devenit deodată insomniac, a început să bântuie prin vilă, cu chipul palid-verzui, de parcă ar fi suferit de malarie. De câteva săptămâni, adică din martie, când căzuse frontul nostru din nord, apărea la ușa biroului meu sau în camera mea din vilă, mereu întunecat, ca să-mi mai înmâneze rapoarte despre evoluția lucrurilor. Îți vine să crezi? mă întreba. La care eu răspundeam fie: Nu, domnule General!, fie: De necrezut! Nu ne venea să credem că, la începutul lui martie, frumosul, pitorescul orașel Ban Me Thuot din munți, locul meu de baștină, cunoscut pentru plantațiile lui de cafea, fusese capturat. Nu ne venea să credem că președintele nostru, Thieu, al cărui nume parcă tot timpul cerea să fie scuipat când era

---

¹ Nikolai Gavrilovici Cernîșevski (1828 – 1889), scriitor și filozof materialist rus, autorul romanului *Ce-i de făcut?* (1863), ale cărui idei socialiste utopice l-au influențat pe Lenin.

² Misiunea civilizatoare (fr.).

rostit, ordonase în mod inexplicabil retragerea forțelor noastre care apărau regiunile muntoase. Nu ne venea să credem că mai căzuseră și Da Nang și Nha Trang, că, în timp ce se luptau cu disperare să o șteargă cât mai repede de acolo, îmbarcându-se în barje și bărci, trupele noastre împușcaseră din spate civili, numărul celor uciși ridicându-se la mii de oameni. În secret, în intimitatea biroului meu, eu îmi făceam datoria și fotografiam aceste rapoarte, spre enorma satisfacție a lui Man, agentul meu de legătură. Cu toate că și mie îmi conveneau aceste știri, semne ale inevitabilei distrugerii a regimului, nu puteam să nu fiu impresionat de situația în care ajunseseră săracii oameni. Poate că din punct de vedere politic nu era corect să simt vreo formă de simpatie pentru ei, dar, dacă ar fi fost în viață, mama mea ar fi fost tot ca ei. Fusesse o femeie săracă, eu, copilul ei, fusesem tot sărac, iar pe cei săraci nu-i întreabă nimeni dacă vor război sau nu. Și nici pe acei oameni săraci nu-i întrebase nimeni dacă voiau să moară de sete și din pricina vitregiilor vremii din zonele de coastă sau voiau să fie jefuiți și violați de soldații propriei lor armate. Dacă toți acei mii de oameni ar fi înviat, nici lor nu le-ar fi venit să creadă cum au murit, așa cum nu ne venea nici nouă să credem că americanii, prietenii noștri, binefăcătorii noștri, protectorii noștri ne trataseră cu dispreț atunci când le cerusem mai mulți bani. Și ce am fi făcut noi cu banii aceia? Am fi cumpărat muniție, benzină și piese de schimb pentru armele, avioanele și tancurile pe care aceiași americani ni le oferiseră gratis. Ne dăduseră ácele, iar acum, în mod pervers, refuzau să ne mai furnizeze drogurile. (Nimic, bombănea

Generalul, nimic nu costă mai mult decât lucrurile pe care le primești gratis.)

La sfârșitul discuțiilor noastre și al meselor pe care le luam împreună, eu îi aprindeam Generalului o Lucky Strike, iar el rămânea cu privirile pierdute, uitând să mai tragă din țigara care i se fuma singură între degete. Pe la mijlocul lunii aprilie, într-o zi când jărăticul țigării l-a deșteptat din reverie și el a scos un cuvânt pe care n-ar fi trebuit să-l rostească, Madame i-a potolit pe copii care începuseră să chicotească și i-a spus: Dacă mai aștepți mult, n-o să mai reușim să plecăm de-aici. Ar trebui să-i ceri lui Claude un avion acum. Generalul s-a prefăcut că n-a auzit cuvintele lui Madame, care avea o minte ca un abac, fermitatea unui ofițer de instrucție și un trup ca de fecioară, chiar și după ce născuse cinci copii. Toate acestea sub o înfățișare care i-ar fi inspirat pe pictorii noștri școliți în artele frumoase să folosească cele mai pastelate acuarele și cele mai ușoare trăsături de penel. Pe scurt, Madame era femeia vietnameză ideală. Pentru acest noroc care dăduse peste el, Generalul era etern recunoscător, dar era și îngrozit. Frământându-și vârful unuia dintre degetele pârлите, s-a uitat spre mine și a spus: Cred că a sosit timpul să-i ceri lui Claude un avion. Doar după ce a început să-și studieze degetul rănit am aruncat și eu o privire spre Madame, care de-abia a ridicat dintr-o sprânceană. Bună idee, domnule General, am răspuns.

Claude era cel mai de încredere prieten al nostru american, iar legătura dintre noi era atât de apropiată, încât într-un rând mi-a mărturisit chiar că a șaisprezecea parte din sângele lui este sânge de negru. Ah, îi spusese eu, la

fel de matolit de bourbonul de Tennessee cum era și el, deci așa se explică faptul că ai părul negru, te bronzezi așa de ușor și dansezi cha-cha de parcă ai fi de-al nostru. Atunci el a spus: Știi, și Beethoven era a șaisprezecea parte negru. Aha, am zis eu, deci așa se explică faptul că știi să cânti melodia de la „La mulți ani“ ca nimeni altul. Ne cunoșteam de mai bine de două decenii, din '54, când Claude mă zărise pe o barjă plină cu refugiați și îmi intuise talentele. Pe atunci eu eram un băiat precoce în vârstă de nouă ani și învățasem englezește destul de bine de la unul dintre primii misionari americani. Claude cică lucra pentru ajutorarea refugiaților. Acum biroul lui se afla în clădirea Ambasadei S.U.A., iar misiunea lui era aparent aceea de a dezvolta turismul în țara noastră răvășită de război. Pentru a-și îndeplini misiunea, după cum vă puteți imagina, era nevoie să stoarcă fiecare strop posibil din batista îmbibată cu sudoarea spiritului întreprinzător american. În realitate, Claude lucra pentru CIA chiar de pe vremea când francezii încă mai conduceau un imperiu colonial. Pe vremea aceea, când CIA încă se numea OSS¹, Ho Și Min apelase la CIA pentru a-l sprijini în lupta împotriva francezilor, ba chiar amintise de Părinții Fondatori ai Americii în declarația sa privind independența țării noastre. Inamicii lui au spus că Unchiul Ho încearcă să le facă pe plac și unora, și altora, dar Claude considera că de fapt Ho Și Min privea lucrurile în același timp din ambele puncte de vedere. L-am sunat pe Claude din

---

¹ Office of Strategic Services (Oficiul Serviciilor Strategice), agenție de spionaj americană, înființată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, precursora actualei CIA.

biroul meu, aflat la capătul holului unde se afla camera de lucru a Generalului, și l-am informat în limba engleză că Generalul și-a pierdut orice speranță. Claude vorbea vietnameza rău, iar franceza și mai rău, însă vorbea englezește admirabil. Țin să subliniez asta fiindcă nu despre toți compatrioții săi se putea spune același lucru.

S-a terminat, i-am spus lui Claude, iar în clipa când am rostit aceste cuvinte, în sfârșit a început să sune a realitate. M-am gândit că el va protesta și îmi va prezenta argumentul că în orice moment cerul Vietnamului putea fi împânzit de bombardiere americane sau că poate forțele aeriene americane erau deja pe punctul de a se îmbarca în elicopterele militare, gata să ne salveze, dar Claude nu m-a dezamăgit. Să văd ce vă pot aranja, mi-a răspuns. În fundal, dincolo de vocea lui, se auzea zumzet de glasuri. Mi-am închipuit pe dată vânzoleala din clădirea ambasadei, telexurile încingându-se, schimbul frenetic de telegrame expres între Saigon și Washington, personalul lucrând fără răgaz și, peste toate, duhoarea înfrângerii, atât de vie și de arzătoare, încât nici aparatele de aer condiționat nu reușeau să-i facă față. În ciuda răbufnirilor de furie care îl înconjurau, Claude nu-și pierdea cumpătul. Trăia aici de atâta vreme, încât aproape că nici nu mai transpira în aerul nostru umed, tropical. Pe de altă parte, cu toate că se pricepea să se furișeze pe întuneric până ajungea chiar lângă tine, în țara noastră n-avea cum să fie niciodată invizibil. Deși era un intelectual, făcea parte dintr-o categorie foarte tipic americană, genul de tip musculos căruia îi plăcea canotajul și avea niște bicepsși impresionanți. În timp ce intelectualii noștri erau